

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Αί πηγαί τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου εἶναι πολλάκις τόσον κακῶς ἐκδεδομένοι, ὥστε διὰ τὰς πλείστας ἐξ αὐτῶν παρίσταται, ὡς ἐπανειλημμένως ἐτονίσθη, ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς ἐπὶ τῇ βάσει αὐστηροτέρας φιλολογικῆς μεθόδου καὶ πλουσιωτέρας χειρογράφου παραδόσεως ἐπανεκδόσεως αὐτῶν. Θὰ ἦτο ὡς ἐκ τούτου ματαία ἢ ἐπὶ τῶν ἐκδόσεων τούτων ἄσκησης φιλολογικῆς κριτικῆς, ὅφ' ἦν μορφὴν ἀσκεῖται αὕτη ἐπὶ τῶν ἐπιμελημένων κλασσικῶν κειμένων. Ἄλλ' ἂν δὲν δύναται νὰ νοηθῇ, ἐπὶ τοῦ παρόντος, φιλολογικὴ προσπάθεια τείνουσα εἰς ἀποκατάστασιν ἀψόγου, κατὰ τὸ δυνατόν, κειμένου καὶ τῶν Βυζαντινῶν πηγῶν, ὡς τῶν κλασσικῶν, νομίζω ὅτι ἐπιβάλλεται ἤδη ἀπὸ τοῦ νῦν ἢ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ προσπάθεια, ὅπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον διορθωθῶν αἱ γραφαὶ ἐκεῖναι τοῦλάχιστον, ἃς παρέχουν αἱ εἰς τὴν διάθεσίν μας ἐκδόσεις, αἱ ὀφειλόμεναι πολλάκις καὶ εἰς ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν, αἵτινες καθιστῶσιν ἀκατανόητον τὸ κείμενον ἢ ὀδηγοῦν εἰς σοβαρὰς παρεξηγήσεις. Συνεπῶς πρὸς τὴν οὕτω τιθεμένην ἀρχὴν, ἐπιχειροῦνται αἱ κατωτέρω κριτικαὶ παρατηρήσεις, σκοποῦσαι τὴν διόρθωσιν ἐνίων σοβαρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον σφαλμάτων ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος πηγῶν¹.

Δημητρίου τοῦ ἀγιοτάτου καὶ σοφωτάτου καὶ νομικωτάτου ἀρχιεπισκόπου πάσης Βουλγαρίας τοῦ Χωματιανοῦ πονήματα ... ἐκδ. *J. B. Pitra*: *Analecta sacra et classica Spicilegio Solesmensi parata* [Tom. VI]: *Juris ecclesiastici Graecorum selecta paralipomena, Parisiis-Romae* 1891, στ. 14 . . . *μὴ ἐξεῖναι καλεῖσθαι θάτερον ἐξ αὐτῶν εἰς κληρονομίαν τοῦ τελευτήσαντος ἢ τινὸς τῶν ἐξ αἵματος αὐτοῦ πρὸ γενῶν.*

Ὁ ἐκδότης μετὰ τὴν τελευταίαν λέξιν σημειώνει: *sic. Δέον νὰ ἀναγνώσωμεν προφανῶς: τῶν ἐξ αἵματος αὐτοῦ προσγενῶν.*

Ἔνθ' ἀνωτ. στ. 48: *μετὰ δὲ τὴν ἔφηβον τρίχα, τῷ τε νῦν συνοικοῦντι ταύτῃ ἀνδρὶ, καὶ ἐτέρῳ πρὸ τούτου συνέζευκται ὃν δὴ καθὰ καὶ τοὺς πρὸ ἐκείνου θανάτου τὸ μὴ ἀπεκείρατο.*

Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου ἐπιβάλλει τὴν διόρθωσιν: *θανάτου τομῆ.*

Ἔνθ' ἀνωτ. στ. 80: *τὸ δὲ πάτριον ἔδαφος τῆς τῶν πολεμίων χειρὸς*

¹ Ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς διαπνέεται καὶ ἡ προσεχῶς δημοσιευομένη εἰς τὰ *Byz. Neugr. Jahrbücher* ἐργασία μου: *Παρατηρήσεις εἰς τὴν Πεῖραν Εὐσταθίου τοῦ Ρωμαίου.*

ἐλευθερωθὲν ἀπὸ (γρ. ὑπὸ) τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ ἐν ἡμῖν κρατοῦντος εὐσεβοῦς μεγάλου Κομνηνοῦ γέγονε, καὶ νῦν οἱ ἐκεῖσε κατοικοῦντες ἀνέσεως Θεοῦ χάριτι ὑπολάβουσι.

Ἡ τελευταία λέξις δέον νὰ διορθωθῆ ἀναμφιβόλως : εἰς ἀπολαθουσι.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 85: καὶ προσετίθει, ὡς διὰ τὸ κακοῦργον καὶ δολερὸν τῆς ῥηθείσης Μαρίας, ἤγουν τῆς παλλακῆς, οὐκ ἠδυνήθησαν ἕως τέλους κατὰ τὸ σύμφωνον γενέσθαι ὁμόστυγοι τῷ Βρυνεῖω.

Ἐκ τῶν προηγουμένων συνάγεται ὅτι τὸ σύμφωνον τοῦτο ἦτο γαμικὸν συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ Βρυνεῖου (πενθεροῦ) καὶ τοῦ εἰς τὸν Χωματιανὸν προσφεύγοντος γαμβροῦ Δι' αὐτοῦ συνεφωνεῖτο, φαίνεται, ἡ εἴσοδος τοῦ τελευταίου ὡς ἐσωγάμβρου εἰς τὸν οἶκον τοῦ πενθεροῦ καὶ συνιστάτο, κατὰ τὴν σχετικὴν συνήθειαν, κληρονομικὴ σύμβασις ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς τοῦ Βρυνεῖου¹. Κατὰ ταῦτα δέον ἡ λέξις ὁμόστυγοι νὰ διορθωθῆ εἰς: ὁμόστυγοι, συμφώνως πρὸς τὴν ὀρολογίαν τῶν πηγῶν τῆς περιόδου ταύτης².

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 107: τοῦ Γονικόθου διαφέροντος αὐτῆ χωρίου Ἰωαννιτζίστας.

Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐκδότου. Τὸ χειρόγραφον (Cod. Monac. Gr. 62), ὅπερ παρέβαλον ἐν Μονάχῳ, παραδίδει τὴν γραφὴν: Τοῦ γονικόθ(εν) διαφέροντος αὐτῆ χω(ρίου).

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 112: ὁ Κρητικὸς ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος δευτέροις γάμοις ὁμίλησας, οὐδὲ τρίτον ἀπέσχετο. Γραπτέον: οὐδὲ τρίτῳ.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 120: τοῦ γεννηθέντος τούτῳ παιδὸς . . . δι' ἑτοῦς ἤδη ὄντος.

¹ Περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐ σ ω γ ά μ β ρ ο υ ἐν τῷ Βυζαντινῷ δικαίῳ βλ. G. Ferrari: Formulari notarili inediti dell' età bizantina. ἐν *Bullettino dell' Istituto Storico Italiano*, τευχ. 33 (1913), σελ. 79-81. G. Michalides-Nouaros: Contribution à l'étude des pactes successoraux en droit byzantin, Paris 1957, σελ. 178-182.

² Βλ. τοὺς τύπους σχετικῶν συμβολαίων παρὰ G. Ferrari, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 44 καὶ 46 κ. Σάθα: Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. 5'. Ἐν Βενετίᾳ. Ἐν Παρισίοις 1877, σελ. 608 (ἐνθα πρόκειται περὶ ἐ σ ω ν ὕ μ φ ο υ) τὸ συμβόλαιον τοῦ ἔτους 1364 παρὰ G. Ferrari dalle Sprade: Registro Vaticano di atti bizantini di diritto privato, ἐν *Studi bizantini*, τομ. 4 (1905), σελ. 264· τὴν ἀπόφασιν τοῦ πατριάρχου Ἡσαίου τοῦ ἔτους 1324, ἐν Miklosich — Müller: Acta et diplomata, τόμ. I, Vindobonae 1860, σελ. 101· καί, ἐπὶ πᾶσιν, ἀπόφασιν τοῦ αὐτοῦ Χωματινοῦ, Ἐνθ' ἄνωτ., στ. 229.

Ἐναγνώστειον βεβαίως ἐν μιᾷ λέξει: διειροῦς, ὡς καὶ τὸ ὑπ' ἐμοῦ παραβληθὲν καὶ ἐν Μονάχῳ χειρόγραφον.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 122: Οὐ μόνον τὰ πρὸς ἀποστροφὴν χορηγεῖται τῷ ἀνήθῳ, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς μάθησιν καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα.

Ἐντί: ἀποστροφὴν, ἀναγνώστειον: ἀποτροφὴν, ὡς καὶ ἐν στ. 29.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 129: Ὡσανεὶ πεκούλιον τὰ ἐκ Βασιλικῶν δωρεῶς κλπ. Ὁλόκληρος ἡ σχετικὴ περίοδος ἐπαναλαμβάνεται μὲ λεκτικὰς τινὰς διαφορὰς καὶ ἐν στ. 167: ἔνθα παραδίδεται ὀρθῶς: τὰ ἐκ βασιλικῆς δωρεῶς. Ἀμφότερα τὰ χωρία εἶναι εἰλημμένα, χωρὶς νὰ σημειῶται ἡ παραπομπή, ἐκ τῆς Μελέτης περὶ πεκουλίων (παρὰ *G. E. Heimbach*: Ἀνέκδοτα, τόμ. II, Lipsiae 1840, σελ. 253), εἰς ἣν ἀναγιγνώσκεται: τὰ ἐκ βασιλικῶν δωρεῶν.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 172: Οἱ πρὸ τελείου γάμου ἐκ μνηστείας καὶ μόνοις ἀλλήλοις εἰς συναφείαν (γρ. συνάφειαν) συνερχόμενοι, εἰς ἁμαρτίαν συνέρχονται.

Ἐναγνώστειον: ἐκ μνηστείας καὶ μόνης.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 174: τὰς ἄρμοζούσας τούτοις διὰ κατοχὰς τεθεσπίκασιν.

Καὶ ἐνταῦθα τὸ χειρόγραφον παραδίδει: ὀρθῶς διακατοχὰς, ἐν μιᾷ λέξει.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 220: Ὅθεν καὶ ἔξει τὸ ἐνεργόν, ἢ παρ' αὐτοῦ γενομένη, ὡς διείληπται, ὑποτύπωσις, ἐπισκόπων τοῦ ἀποκατασταθῆναι εἰς μονὴν τὸν διαληφθέντα ναὸν καὶ ὑπ' αὐτὸν τελεῖν τὰ δεικνύμενα τούτῳ ἀκίνητα. Γραπτέον: ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἀποκατασταθῆναι, ὡς ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου ἀπαιτεῖ.

Ἐνθ' ἄνωτ. στ. 403: Μὴ ἐξεῖναι τῇ μητρὶ αὐτοῦ διαπιπράσκοντι τῶν πραγμάτων τούτου τῶν πατρικῶν.

Καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐκδότου. Τὸ χειρόγραφον παραδίδει ὀρθῶς διαπιπράσκειν τι.

Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον . . . πονηθὲν τε . . . τῷ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστῳ Ματθαίῳ [Βλαστάρῃ], ἔκδ. *Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ*: Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Σ', Ἐν Ἀθήναις 1859, σελ. 139. Ἡ δὲ μήτηρ τῆς ἐπιτροπενθείσης δύναται καὶ πρὸ τούτου τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς μητρὸς αὐτῆς γαμηθῆναι.

Ἄντι: τῆς μητρὸς, γραπτέον προφανῶς τῆς θυγατρὸς, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη ἔκδοσις παρὰ *G. Beveregius*: Συνοδικόν, τόμ. II, Β, Oxonii 1672, σελ. 53α. Πρβλ. Βασ. 28. 4. 40: Cod. 5. 6. 2.

Πρόχειρον νόμων τὸ λεγόμενον ἢ Ἑξάβιβλος . . . Κωνσταντίνου τοῦ Ἀρνενοπούλου (ἔκδ. *G. E. Heimbach*: Const. Harmenopuli Manuale legum sive Hexabiblos, Lipsie, 1851) 1. 13. 21 σχολ. . . ἐὰν γυνὴ πωλήσῃ προικιμαῖον ἀδιτῆς κτήμα συναινοῦντος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὴν προτάσσοντος ἢ δι' ὑπογραφῆς ἢ διὰ σιγνογραφίας¹ ἐν τῷ γε νομίμῳ ταβελλιανικῷ συμβολαίῳ . . .

Ὁ ἐκδότης προτείνει τὴν διόρθωσιν τοῦ: προτάσσοντος εἰς: προστάσσοντος. Οὐχὶ ὀρθῶς, νομίζω. Τὸ σχόλιον ἀναφέρεται εἰς τὰς κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐθιμικὸν δίκαιον ἀπαιτούμενας προϋποθέσεις ἐκποιήσεως τῶν προικῶν ἀκινήτων συνεστῶτος τοῦ γάμου καὶ λέγει ὅτι αὐταὶ συνίστανται εἰς τὴν συναίνεσιν ἀμφοτέρων τῶν συζύγων ἐκδηλουμένην δι' ὑπογραφῆς ἢ σιγνογραφίας ἐν τῷ συμβολαίῳ, δι' οὗ συνιστάται ἡ ἀπαλλοτριώσις². Ἄλλ' εἰς τὰ περισωθέντα ἔγγραφα ἐκποιήσεως προικῶν ἀκινήτων ἐκ τῆς περιόδου ταύτης ἀπαντᾷ ἐπανειλημμένως τὸ ῥῆμα προτάσσω μὲ τὴν σημασίαν: θέτω ἐν ἀρχῇ τοῦ συμβολαίου τὴν ὑπογραφὴν ἢ τὸ σίγνον μου πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς δικαιοπρακτικῆς μου βουλήσεως. Βλ. π. χ. ἔγγραφον συμβιβασμοῦ ἐπὶ τοιούτου ἀκινήτου τοῦ ἔτους 1326, ἐν *Miklosich—Müller*, Acta et diplomata, τόμ. IV, Vindobonae 1871, σελ. 192 (ὁ μὲν οἰκιοχειρῶς προτάξας) δωρητήριον τοῦ ἔτους 1358, ἐν *L. Petit*, Actes de Pantocrator (Actes de l'Athos II), Πετρούπολις 1903, σελ. 5. στίχ. 1 καὶ 12, πωλητήριον τοῦ ἔτους 1373 ἐν *Xρ. Κτενᾶ*, Χρυσόβουλλοι λόγοι τῆς ἐν Ἄθῳ ἱερᾶς βασιλικῆς πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Δοχειαρίου, ἐν Ἑπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν, τόμ. 4 (1927), σελ. 300, στίχ. 8³.

¹ Πρβλ. *K. E. Zachariä von Lingenthal*, Geschichte des griechisch-römischen Rechts³, Berlin, 1892 σελ. 100, σημ. 272, ὀρθῶς διατηροῦντα τὴν γραφὴν τοῦ χειρογράφου καὶ ἀποκρούοντα τὴν διόρθωσιν τοῦ ἐκδότου εἰς σ υ γ γ ρ α φ ί α ς.

² Πρβλ. *A. Χριστοφιλοπούλου*, Ἡ ἐκποίησις τῶν προικῶν ἀκινήτων κατὰ τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον, ἐν Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, τόμ. 6 (1939), σελ. 543.

³ Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὰ ἔγγραφα ἐκποιήσεως προικῶν ἀκινήτων. Βλ. π. χ. τὰ ἔγγραφα ἐν *L. Petit—B. Korbelen*, Actes de Chilandar (Actes de l'Athos. V), Πετρούπολις 1911, ἀριθ. 3, στίχ. 3, 6 στ. 7, 21 (σελ. 47), στ. 3, 27 στ. 2, 28, στ. 8, 29, στ. 6 κλπ. κλπ.

Ἐν ἀποφάσει τοῦ πατριάρχου Ματθαίου Α' παρὰ *Miklosich—Müller*: ἔνθ' ἀνωτ. τόμ. II, Vindobonae 1862, σελ. 422, καὶ εἰς τὴν φράσιν: τὰ προικῶα οἰκήματα καὶ τὸ ἀμπέλιον αὐτῆ ἔξέδοτο πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου ἐπιβάλλει τὴν διόρθωσιν: αὐτῆ ἔξέδοτο.

Prochiron auctum Λς'. 29 παρὰ *C. E. Zachariae a Lingenthal*: *Jus graeco-romanum*, Paris VI, Lipsiae 1870, σελ. 311, καὶ οἱ προφανεῖς (προφανῶς;) ἐπὶ παραγραφῇ ἐκποιοῦντες τὸ πρᾶγμα τοῦ ὄρφανου. Ἀναγνωστέον: ἐπὶ περιγραφῇ, συμφώνως πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν Dig. 26. 1. 9: vel evidenti fraude pupillorum bona alienasset, ἧς παρὰ φρασιν ἀποτελεῖ τὸ χωρίον τοῦ *Prochiron auctum*.

Ἑλληνικοὶ νόμοι τῆς Κύπρου παρὰ *K. Σάθα*: Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. ζ'. Ἐν Βενετίᾳ. Ἐν Παρισίοις 1877, σελ. 578. Δευτερογαμῶν ὁ πατὴρ χρῆσιν ἔχει νὰ δώσῃ πρὸς τὰ παιδιά ἀνθρωπον νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα τῶν παιδίων' εἰ δὲ οὐδὲν δευτερογαμῆσι, οὐδὲν χρεωστεῖ νὰ δώσῃ ἐγγνητήν, ἀμμὲ νὰ τὰ κρατῇ ἐκεῖνος ἕως ὅτου νὰ γένονται οἱ παῖδες χρονῶν ἰε' Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου, ὅπερ ἄλλως παραμένει ἀκατανόητον, ἐπιβάλλει τὴν ἐν ἀρχῇ διόρθωσιν: ὁ πατὴρ χρεός ἔχει νὰ δώσῃ.

Νεαρά τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ παρὰ *K. Rhallis*: *Zwei inedierete Novellen des Kaisers Alexios Komnenos*, Athen 1898, σελ. 9: Δικαστηρίου συστάτος ἀνὰ μέσον Ἀννης τῆς γεγυίας συμβίου. Μιχαὴλ πραγματευτοῦ τοῦ Παιδιανίτου . . .

Ἡ λέξις πραγματευτοῦ δέον νὰ μικρογραφηθῇ, διότι δὲν πρόκειται περὶ κυρίου ὀνόματος, ὡς φαίνεται ὑποδηλῶν διὰ τῆς διὰ μεγάλου Π γραφῆς ὁ ἐκδότης, ἀλλὰ περὶ ἐπαγγέλματος, πρβλ. αὐτόθι, σελ. 9. στίχ. 22, σελ. 10, στίχ. 5 καὶ 7.

Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ σύνοψις τῶν νόμων . . . στίχ. 93—94, παρὰ *J. P. Migne*: *Patrologiae cursus completus, series graeca*, τόμ. CXXII *Lutetiae Parisiorum*, στ. 928—929:

Πολλῶν δ' οὐσῶν τῶν ἀγωγῶν τέσσαρες αἱ μητέρες,
Ἄς ἐνοχὰς ὠνόμασαν, δεσμούς τινας δικαίους.

Ἀναγνωστέον δεσμούς τινας δικαίου, κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν Εἰσηγήσεων, 3. 13 pr. obligatio est iuris vinculum=Θεοφ. Εἰσ. ἐνοχὴ ἐστὶ δεσμὸς δικαίου.

Στίχ. 128—129, αὐτόθι στ. 930.

*Ἡ περὶ ἀπαιτήσεως κληρονομίας ἄλλη [sc. ἀγωγή],
Ἦν ἐρεδιτάτης λέγουσι περίτζιο Λαῖνοι*

Πρόκειται βεβαίως περὶ τῆς hereditatis petitio τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ συνεπῶς δέον ἡ λέξις: *περίτζιο* νὰ διορθωθῇ: εἰς *πετίτζιο*.

Στίχ. 146—147, αὐτόθι στ. 930.

*Τῆς βέρβις αὐθις ἐνοχῆς ἢ γε Δάμνη ἰνφάκτι,
Ἦτις κινεῖται πίπτοντος γείτονος δωματίου*

Ὁ Ψελλὸς ἐννοεῖ προφανῶς τὴν cautio damni infecti καὶ συνεπῶς διορθωτέα ἡ λέξις *ἰνφάκτι* εἰς: *ἰνφέκτι*.

Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Μπόνη: Εὐθυμίου τοῦ Μαλάκη μητροπολίτου Νέων Πατρῶν . . . τὰ σωζόμενα, Ἐν Ἀθήναις 1937, σελ. 52—53, δημοσιευομένην ὑπ' ἀριθ. 12 ἐπιστολήν, ὁ γράφων παραπονεῖται κατὰ τινος (τοῦ ἀντιδίκου;), ὃν μάλιστα ἀποκαλεῖ μὲ τὰ ἥκιστα κολακευτικὰ ἐπίθετα: *κατὰ θεροσίτην κυφόν, φοξόν τε καὶ ἀκριτόμυθον*, διότι, ἐν ὕψω μὲν ὁ δεσπότης ἦτο ὑγιῆς καὶ εἰς θέσιν νὰ ἀσκῇ τὰ δικαστικὰ αὐτοῦ ἔργα, ἐφρόντιζεν ὥστε ἡ δίκη νὰ παραμένῃ εἰς χεῖρας τῶν *πολιτικῶν δικαστῶν*, ὅτε δὲ ἐπληροφορήθη τὴν ἐν τῷ μεταξύ συμβᾶσαν ἀσθένειαν τοῦ δεσπότη, συνεπεῖα τῆς ὁποίας ἀνεστάλη ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπόδοσις τῆς δικαιοσύνης, τὸ δεσποτικὸν αὐθις . . . *ἐπικέκληται δικαστήριον*, ἐπιδιώκων προφανῶς, κατὰ τὸν ἐπιστέλλοντα, τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Κατὰ ταῦτα εἰς τὴν φράσιν (σελ. 53, στίχ. 9—12): *καὶ γὰρ ἕως εὐεκτοῦν ἦν τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ πρὸς τὸ δικάζειν ἔχον ἀσθένειαν, ἀνεβάλλετο τὴν δίκην . . . εἰς τοὺς πολιτικοὺς μετέλκων αὐτὴν δικαστὰς, δέον νὰ ἀναγνώσωμεν: εὐσθένειαν, ἀντὶ ἀσθένειαν*.

Α. Π. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ